

Lk 3,23-38 Ježíšův původ

Autor přípravy

[Jaroslav Vokoun](#)

1. První reakce

První dojem je, že máme před sebou údaj o Ježíšově věku a jeho rodokmen. To zapadá do očekávání, které při četbě Lukáše - historika máme.

Zarazí ovšem, že Lukáš, který "vše důkladně prozkoumal" (1,3), uvádí dosti vágní údaj "asi třicet let", a srovnání s Matoušem, jehož rodokmen je jiný.

Součástí první reakce pak může být zbrklý závěr, že Lukášův text je historicky a biograficky bezcenný.

2. Text

2.1. Poznámky k některým řeckým výrazům

v. 23: arcomenoi - začínající. Ukazuje, že Lukáš předpokládá působení několik let? (výraz špatně dosvědčen v rukopisech)

wsei- přibližně

enomizeto - impf.pass. nomizw - věřit, myslet

v. 27: Rhsa- Resa nebo titul réša - princ Zorobábel? (příznak Lukášova aramejského pramene?)

v. 23: uioi lwshf tou Hli tou qeou - stále stejná vazba genitivu * ČEP: syn Josefa, jehož předkové byli..... a Adam, který byl od Boha.

Překlad: Ježíš, který začal působit asi třicetiletý, byl, jak se myslelo, syn Josefa.....(tj.dvě vsuvky)

2.2. Kontext

Uvedením Ježíšova rodokmene na tomto místě (Matouš jinak) přerušil Lukáš sled Marka a asi i pramene Q (Grundman). Ježíšovým rodokmenem a

údajem o věku, kdy začal působit, končí první část evangelia, v níž se odpovídá na otázku Ježíšova původu. Ježíš, který byl počat z Ducha svatého,

s nímž byla milost Boží a na nějž sestoupil Duch svatý, je současně synem člověka, potomek Adamův, solidární s námi hříšníky (křest). Pochází

nejen duchovně, ale i tělesně od Boha (nikoli jen od Adama).

V. 38 je třeba zřejmě vidět jako analogii závěru vyprávění o křtu, kde také Boží hlas dosvědčuje synovství Ježíšovo.

2.3. Komentář

v. 23: “asi třicet let” - přibližnost tohoto údaje nemusí být projevem Lukášovy nevědomosti.

Třicet let má starozákonní tradici. Jako třicetiletý byl

pomazán David za krále (2Sam 5,4), začal působit Josef (Gn 41,46), byl povolán Ezechiel (Ez 1,1). Je to věk kněží podle Nu 4,3 (“od třicetiletých

výše až po padesátileté, všech, kdo jsou schopni nastoupit do služby”). Tato typizace věku dobře zapadá do předchozího zdůrazňování zachovávání

Zákona Ježíšovými rodiči (Lüthi, který si všímá zdráhání mladšího Jeremiáše a Pavlových slov Timoteovi).

“Jak se mělo za to, byl syn Josefa” - První část je vsuvka, což potvrzuje i kolísání slovosledu rukopisů na tomto místě. Jde o vyrovnání s údajem o

Mariině početí. Vsuvka byla nutná vzhledem k nežidovským čtenářům, pro Žida bylo právní otcovství Josefovo dostačující.

v. 24-38: Při výkladu “Ježíšova rodokmenu” si musíme položit otázku, jakou funkci mají rodokmeny v Bibli. Tato funkce se jen zčásti kryje s jejich

funkcí v současnosti. Tvorba rodokmenů není věcí specificky židovskou, měla však v Izraeli jakožto společnosti založené na kmenech a rodech

zvláštní význam - (Bůh byl Bohem praotců rodů, viz Bůh Abrahamův, po linii rodokmenu se přenášelo požehnání a zaslíbení). Zvláště se to projevilo

po návratu z exilu, kdy lidé, kteří se nemohli vykázat rodokmenem, nebyli uznáni za členy lidu. Zejména pak nepřicházeli v úvahu pro chrámovou a

kněžskou službu. Rodokmeny měly sice historickou funkci a význam pro písemnictví, ale ještě význačnější byla jejich funkce legitimační. To

umožňovalo do rodokmenů zasahovat, krátit je, schematizovat. Starozákonní rodokmeny nesou stopy takovýchto zásahů. Rodokmeny v Gn 5 a 11

jsou zřejmě již jen schematické a umělé, bez historické hodnoty. Jejich funkce je zvěstná: ukazují, že dějiny Izraele s Hospodinem nejsou jen

jednotlivé epizody, ale že jde o souvislé dějiny spásy. Výrazy *jalad* a *ben* nemusí označovat bezprostřední synovství, někdy rodokmeny neobsahují

jména osob, ale kmenů, rodů, území. 1Pa obsahuje dva různé rodokmeny Benjamína a dva pro Judu.

Rodokmen Ježíše Krista, jak jej podává Lukáš, je zajímavý z textového hlediska. Přesto, že je v rozporu s Matoušem, nenacházíme v

různých rukopisech snahu tyto rozpory nějak uhladit. Pro výklad rodokmenu můžeme vycházet z toho, že jeho rozpornost vůči Matoušovi byla od počátku známa, možná o ní věděl už Lukáš (tak Gollwitzer), aniž v tom spatřoval nějaký problém. Snad zde dějinně působilo varování z 1Tim 1, 4 a Tit 3,9, ať už jím apoštol původně myslel cokoli. Ježíšův rodokmen nepředstavuje jednotný celek. Základ zřejmě pochází z židovské obce, protože má jako předlohu hebrejskou Bibli (asi 1Pa 1,28-34; 2,3-15) a ukazuje Ježíšův původ od Abrahama a Davida. 23-36 a 29-31 možná spojuje dvě paralelní tradice. Dotažení řady k Adamovi pochází z helenistické obce, protože má jako předlohu LXX, která uvádí navíc Kainama (zřejmě čerpá z 1Pa 1,1-27 a Gn 5 a 11). Rozdíl oproti Matoušovi je významný především v řadě jmen mezi Davidem a Josefem. Lukáš nevede linii přes Šalomouna, ale přes “neznámého Davidova potomka Nátan/ma” (tak Grundmann, ale srv. 1Pa 3,5). Pokud tento rozdíl bývá zdůvodňován zvěstně, pak se Matoušovi připisuje zájem na “královské linii” a Lukášovi na prorocké linii, k čemuž se ztotožňuje syn Nátan s prorokem Nátanem. Protože toto ztotožnění není pravděpodobné, lze se přiklonit k názoru, že Lukáš se zde opírá o vlastní pramen, historicky lepší. Tuto možnost nechává otevřenou Rengstorf, odmítá ji Schneider. Oba rodokmeny se stýkají po vyhnanství v Zorobabelovi a Salathielovi (podle Ag 1,1nn * 1Pa 3,19). Pokud se ztotožní Mathat a Mathan, což při kolísání jmen v rukopisech nečiní potíže, pak lze Josefa vidět jako vlastního a nevlastního syna Heliho popř. Jakoba. Stará tradice uchovaná Eusebiem dokonce počítala s vyrovnáním obou rodokmenů pomocí levirátního sňatku.

18

Závěr: Lze připustit, že Lukášův rodokmen má určitou historickou hodnotu v pokoleních po Davidovi. Většina komentářů, s nimiž jsme pracovali (Rengstorf, Grundman, Schweitzer) počítá s tím, že Lukášův rodokmen původně patří k apokalyptické literatuře a jejím genealogiím vykládaným jako epochy. Základem Lukášovy genealogie by pak mohlo být schéma z 4.Ezdráše 14,11. Lukáš totiž uvádí 3x7 jmen od Ježíše k Zorobábelovi, 3x7 jmen od Salathiele k Davidovi. 2x7 jmen od Davida k Izákovi a 3x7 jmen od Abrahama k Adamovi. Celá řada má 77 členů. To dává apokalyptické schéma dvanácti týdnů (4Ezdr 11n). Ježíš se narodil na konci jedenácté světové periody a začíná dvanáctou, poslední.

Adamovský počátek a eschatologický konec se v něm spojují. Původ Lukášovy genealogie z apokalyptické literatury je pravděpodobný, ne však nutný - schématické do skupin po sedmi má tradice starší. Rovněž je otázkou, nakolik si Lukáš tento apokalyptický význam ještě uvědomoval. V celkové koncepci prvních tří kapitol evangelia (původ Ježíšův) lze spíše předpokládat, že Lukášovi jde o to říci, že Ježíš, syn Boží, je svým lidským původem spojen nejen s židovským národem (David, Abraham), ale přes Adama se všemi (pohanskými) národy. Tím zapadá tento text do univerzalizmu Lukášova evangelia, a v rámci tohoto univerzalizmu může mít své místo i spojení počátku a konce univerzálních dějin lidstva. Pokud si Lukáš byl vědom předpokládaného apokalyptického původu rodokmenu, pak v něm lze vidět jakousi obdobu Matoušova vyprávění o mudrcích z Východu - pro někoho mohla být cestou ke Kristu astrologie, pro jiného apokalyptika - to všechno nakonec dosvědčuje Krista (do budoucna ovšem platí varování před apokalyptickými výpočty, srv.21,7nn).

3. Teologická témata

Jakožto jedna z odpovědí na otázku Ježíšova původu je tento text především christologický: vere homo, vere Deus.

Ve vztahu k předcházejícímu vyprávění o křtu lze vidět i souvislost hamartiologickou (solidarita s Adamem, nový Adam) a eschatologickou - Adam poslední doby.

Ježíš je tak zasazen na klíčové místo v dějinách spásy. Na rozdíl od exkluzivního rodokmenu u Matouše nám Lukáš připomíná, že máme v rodokmenu nejen židy, ale přes Abrahama i ostatní monoteistická náboženství (zejména příbuznost s islámem), a že jsme v Kristu příbuzní všech lidí. Vazba křesťanství na Starou smlouvu vadila Markionovi, který tento rodokmen ve svém vydání Lukáše vypustil.

4. Podněty pro kázání

V církvi poznamenané barthiánským exkluzivismem a zahnané do ghetta nepřízní okolního světa považoval jsem za nutné v kázání na tento text zdůraznit především Kristovu solidaritu se všemi lidmi a univerzalizmus nabídky spásy (1.čtení Sk 17,22nn).

Tam, kde je latentní monofysytismus, by bylo užitečné zdůraznit Krista jako Syna člověka, jako toho, který se "stal jedním z lidí". (Tak Gollwitzer, který text spojil s předcházejícím křtem).

Koncepce dějin spásy, jejímž plodem jsou biblické rodokmeny, nabízí podívat se v kázání jednou na Boží lid jako dědice a nositele zaslíbení - splněných i ještě nesplněných - zejména pak na temném pozadí současných pochybností o jakémkoli smyslu a cíli dějin. (Boží věrnost zaslíbením "od pokolení do pokolení" vyzdvihl ve svém kázání na tento text Lůthi).

Liturgické období

[Advent](#)

[Vánoce](#)

edice

4

[stáhnout PDF](#)